

Алфа БК Универзитет
Београд

АЛФА БК УНИВЕРЗИТЕТ
I Број 2151
29.12. 2025 год.
Нови Београд, Булевар маршала Толбухина 8

ВЕЋУ ЗА ПОСТДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ

Алфа БК Универзитет

Одлуком бр. 1028 Већа за постдипломске студије Алфа БК Универзитета са седиштем у Београду, на седници која је одржана 30.06.2025. године, именована је Комисија за оцену и јавну одбрану докторске дисертације кандидата Александре Стојков Павловић под називом: „Зелени раст у функцији економског развоја: зелена енергетика и органска пољопривреда у Србији и земљама у окружењу“.

Комисија у саставу:

- 1) проф. др Ладин Гостимировић, ванредни професор, Алфа БК Универзитет, Београд, председник Комисије,
- 2) проф. др Лариса Јовановић, редовна професорка у пензији, професор емеритус, Алфа БК Универзитет, Београд, ментор,
- 3) проф. др Борис Кузман, научни саветник, Институт економских наука, Београд и редовни професор, Универзитет Едуконс, Сремска Каменица, члан.

Након увида у садржај и структуру теме докторске дисертације, а у складу са Правилником о докторским студијама, Комисија подноси следећи:

ИЗВЕШТАЈ ЗА ОЦЕНУ И ЈАВНУ ОДБРАНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Основни подаци о докторанду и дисертацији

Александра (Предраг) Стојков Павловић рођена је 1989. године. Основне академске студије завршила је на Факултету безбедности Универзитета у Београду, на студијском програму Наука безбедности. Након тога дипломирала је на Факултету за менаџмент Универзитета “УНИОН – Никола Тесла” у Сремским Карловцима, смер Инжењерски менаџмент, а затим и мастер академске студије на Географском факултету Универзитета у Београду, на смеру Геопросторне основе животне средине. Више од десет година професионално је ангажована у привреди, у областима превентивног инжењеринга, безбедности и управљања ризицима у радном окружењу. Од 2023. године укључена је у наставни процес на Алфа БК Универзитету као предавач ван радног односа у области Опште економије. Истраживачка интересовања усмерена су ка зеленој економији, одрживом развоју, органској пољопривреди, вештачкој интелигенцији и енергетској транзицији. Аутор је три романа за децу у издању ИК Клетт Београд.

Библиографија докторанда обухвата следеће радове:

M23

Pavlović, A.S., Jovanović, L. i Kuzman, B. (2024). *Organic Agriculture Perspectives in Dependence of Soil Type: Comparative Analyses of Serbia, Montenegro, Bulgaria and Croatia*. **Ekonomika poljoprivrede**, 71(3), 775–785. Mesto izdanja: Beograd. Izdavači: Naučno društvo agrarnih ekonomista Balkana; Institut za ekonomiku poljoprivrede, Beograd (Srbija); Akademija ekonomskih nauka, Bukurešt (Rumunija); Nacionalni institut za ekonomska istraživanja „Costin C. Kiritescu“ – Rumunska akademija, Bukurešt (Rumunija). UDK: 631.147:631.4(497.11); 631.147:631.4(497.16); 631.147:631.4(497.2); 631.147:631.4(497.5). ISSN: 0352-3462. DOI: [10.59267/ekoPolj2403775S](https://doi.org/10.59267/ekoPolj2403775S).

M53

Pavlović, A.S. (2023). *Savremene tendencije bezbednosti i zdravlja na radu u Srbiji*. **Revizor**, 26(101), 33–47. Mesto izdanja: Beograd. Izdavač: Naučno društvo Srbije za računovodstvo i reviziju. UDK: 331.45/.46(497.11). ISSN: 1450-7005. DOI: [10.56362/Rev23101033S](https://doi.org/10.56362/Rev23101033S).

M52

Pavlović, A.S., Balaban, S., Simić, M. i Jovanović, L. (2024). *Trend of green growth indicators in EU countries after accession*. **Ekonomija: teorija i praksa**, 32(117), 81–86. Mesto izdanja: Novi Sad. Izdavač: Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment, Novi Sad. UDK: 502.131.1:330.1(4-672EU). ISSN: 2217-5458. DOI: [10.5937/etp2401001S](https://doi.org/10.5937/etp2401001S).

M52

Pavlović, A.S. (2023). *Perspektive razvoja pametnih gradova u Srbiji*. **Ecologica**, 30(110), 269–277. Mesto izdanja: Beograd. Izdavač: Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije „Ecologica“. UDK: 711.45:004.51(497.11). ISSN: 0354-3285. DOI: [10.18485/ecologica.2023.30.110.14](https://doi.org/10.18485/ecologica.2023.30.110.14).

M52

Pavlović, A.S. i Jovanović, L. (2024). *Opportunities for the development of organic agriculture in the countries of the Western Balkans*. **Ecologica**, 31(113), 25-34. Mesto izdanja: Beograd. Izdavač: Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije „Ecologica“. UDK: 631.147(497). ISSN: 0354-3285. DOI: [10.18485/ecologica.2024.31.113.4](https://doi.org/10.18485/ecologica.2024.31.113.4).

M52

Jovanović, L. i Pavlović, A.S. (2024). *The current state and future trends of the energy system in Serbia*. **Ecologica**, 31(115), 291-296. Mesto izdanja: Beograd. Izdavač: Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije „Ecologica“. UDK: 621.311.2(497.11). ISSN: 0354-3285. DOI: [10.18485/ecologica.2024.31.115.6](https://doi.org/10.18485/ecologica.2024.31.115.6).

M52

Pavlović, A.S. i Jovanović, L. (2024). *Sustainable energy transition with reference to the state and potential of renewable energy sources of Serbia and region countries*. **Ecologica**, 31(115), 321–328. Mesto izdanja: Beograd. Izdavač: Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije „Ecologica“. UDK: 621.311.24(497.11). ISSN: 0354-3285. DOI: [10.18485/ecologica.2024.31.115.10](https://doi.org/10.18485/ecologica.2024.31.115.10).

M52

Jovanović, L. i Pavlović, A.S. (2024). *Perspektive organske poljoprivrede u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Severnoj Makedoniji*. **Ecologica**, 31(116), 353–358. Mesto izdanja: Beograd. Izdavač: Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije „Ecologica“. UDK: 631.147(497.11+497.5+497.6+497.7). ISSN: 0354-3285. DOI: [10.18485/ecologica.2024.31.116.4](https://doi.org/10.18485/ecologica.2024.31.116.4).

M52

Jovanović, L. i Pavlović, A.S. (2025). *Overview of nuclear energetics development in Europe and Serbia's perspectives*. **Ecologica**, 32(117), 81-86. Mesto izdanja: Beograd. Izdavač: Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije „Ecologica“. UDK: 621.039(4). ISSN: 0354-3285. DOI: [10.18485/ecologica.2025.32.117.10](https://doi.org/10.18485/ecologica.2025.32.117.10).

M33

Pavlović, A.S. (2023). *Ecosystems of Smart Solutions – Application and Perspectives of the Principles of Smart Cities in Serbia*. U: Zbornik sa međunarodne naučne konferencije *Green Economy in the Function of Solving Global Environmental Problems*, Beograd, 2023. Beograd: Naučno stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije "ECOLOGICA", str. 91. ISBN 978-86-89061-17-8.

M33

Jovanović, L. i Pavlović, A.S. (2023). *Perspectives of the Organic Agriculture in Serbia*. U: XIII međunarodna biogeohemijska škola-konferencija „Evolucija biosfere, biogeohimički ciklusi i biogeohimičke tehnologije: veza fundamentalnih i primenjenih istraživanja“, Pushchino, 25–29. septembar 2023. Пушчино: КМК Scientific Press Ltd., str. 208–211. ISBN 978-5-907747-17-3. UDK 550.47.

M32

Jovanović, L. i Pavlović, A.S. (2023). *Organic Agriculture Perspectives in Dependence of Soil Composition: Comparative Analyses of Serbia, Bulgaria and Croatia*. Rad prihvaćen za objavljivanje u zborniku konferencije *Euro-Mediterranean Conference for Environmental Integration (EMCEI 2023)*, Rende (Cosenza), Italija, 2–5. oktobar 2023. U pripremi za izdavanje kod Springer Nature, indeksirano u Scopus-u.

M33

Pavlović, A.S. i Jovanović, L. (2024). *Organic Agriculture Perspectives and Certification in Western Balkans*. U: Jovičić, M. (ur.), Zbornik radova sa 11. JEEP međunarodne naučne agrobiznis konferencije *MAK 2024 – Hrana za budućnost: vizija Srbije, regiona i Jugoistočne Evrope*, Kopaonik, 2–4. februar 2024. Kraljevo–Beograd: Naučno-poslovni centar „WORLD“, CINEP i Institut za zaštitu bilja i životnu sredinu, str. 120–127. ISBN 978-86-80510-12-5.

M33

Vujadinović, M. i Pavlović, A.S. (2024). *The Current Hub of Artificial Intelligence in Serbia*. U: Zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije *ALFATECH – Smart Cities and Modern Technologies*, Beograd, 15. mart 2024. Beograd: Fakultet za informacione i komunikacione tehnologije, Alfa BK Univerzitet, str. 277–281. ISBN 978-86-6461-074-2. COBISS.SR-ID: 148932873.

M33

Pavlović, A.S. (2024). *Construction and Demolition Waste and Trends in Adaptive Reuse of Buildings in Serbia*. U: Zbornik apstrakata sa međunarodne naučne konferencije *Green Economy and Adaptation of Industry to Climate Changes*, Beograd, 22–24. april 2024. Beograd: Naučno-stručno društvo za zaštitu životne sredine Srbije „ECOLOGICA“, str. 23. ISBN 978-86-89061-20-8.

M32

Jovanović, L. i Pavlović, A.S. (2024). *Organic Agriculture Perspectives in Dependence of Soil Composition: Comparative Analyses of Serbia, Bosnia and Herzegovina, Albania, North Macedonia and Greece*. Rad prihvaćen za objavljivanje u zborniku konferencije *Euro-Mediterranean Conference for Environmental Integration (EMCEI 2024)*, Marrakesh, Maroko, 3–6. oktobar 2024. U pripremi za izdavanje kod Springer Nature, indeksirano u Scopus-u.

M33

Jovanović, L. i Pavlović, A.S. (2025). *Application of AI in Big Data Analytics in the Goal of Energy Transition: A Comparative Cost-Effectiveness Analysis of Renewable Energy Sources versus Fossil Fuels*. Usmeno saopštenje, rad prihvaćen za objavljivanje u zborniku međunarodne naučne konferencije *Primena veštačke inteligencije u zaštiti životne sredine i poljoprivredi*, Beograd, 22–24. april 2025. U pripremi za izdavanje.

Пројекат У 01/2024: Одрживи развој и заштита животне средине у привреди, научноистраживачки пројекат Алфа БК Универзитета, Факултет за финансије, банкарство и ревизију, Београд. Руководилац пројекта: проф. др Зорица Ђурић. Учесник у реализацији пројектних задатака у оквиру Института за стратегијске студије и развој „Петар Карић“.

1. Предмет и циљ докторске дисертације

1.1. Одређивање предмета истраживања

Предмет истраживања посебно ставља у фокус стање и проблеме зелене енергетике и органске пољопривреде и анализира политику развоја зеленог раста у Србији и земљама у окружењу. Посебно се анализирају промене у енергетском сектору и сектору органске пољопривреде и сагледава њихов утицај на зелени раст.

Теоријско одређење предмета истраживања

Предмет ове дисертације је свеобухватна евалуација пракси зелене економије које доприносе зеленом расту у Србији и земљама у окружењу. Фокус је на идентификацији оних елемената зеленог раста који се уочавају, препознају и вреднују као фактори који директно или индиректно утичу на целокупни економски раст. При томе се полази од хипотезе да нису све праксе зелене економије једнако исплативе, да су одређене инвестиције скупље и дугорочније и да неки фактори имају већи утицај на зелени економски раст, него што се то претпоставља. Дисертација се такође бави анализом могућих начина за превазилажење изазова у зеленој енергетској транзицији и разматрањем увођења нуклеарне енергије у енергетски микс Србије.

Операционално одређење предмета истраживања

У оквиру операционалног одређења предмета истраживања извршена је систематска декомпозиција кључних елемената истраживања. Полазећи од општих чинилаца предмета истраживања, они су даље разложени на посебне, а потом и на појединачне чиниоце, чиме је обезбеђена прецизност и мерљивост анализе.

Општи чиниоци предмета истраживања су основне компоненте зеленог раста: зелена енергетика и органска пољопривреда. Њихов утицај на зелени раст огледа се пре свега у доприносу економском расту, који се најприкладније мери кроз БДП по глави становника као индикатор који најбоље одражава везу између економског напретка и принципа одрживости.

Посебни чиниоци зелене енергетике обухватају повећање удела обновљивих извора енергије у укупној потрошњи и производњи електричне енергије, смањење емисија CO₂ по јединици БДП-а, унапређење енергетске продуктивности, као и разматрање нуклеарне енергије (нарочито технологије малих модуларних реактора – SMR) као прелазног решења ка декарбонизацији. Ови чиниоци прате се помоћу индикатора као што су раст капацитета обновљивих извора, ниво енергетске зависности и ауторски синтетички индикатор Зелени енергетски учинак (ZEU), који обједињује енергетску продуктивност и угљенични интензитет.

Појединачни чиниоци у домену зелене енергетике укључују конкретне врсте обновљивих извора (хидроенергија, енергија ветра, соларна енергија, биоенергија), као и институционалне елементе као што су националне стратегије, усклађеност са европским директивама (RED II/III, Fit for 55) и улога међународних организација (IRENA, IEA, Energy Community).

Посебни чиниоци органске пољопривреде односе се на раст површина под органском производњом, повећање броја сертифицираних произвођача и прерађивача, као и на развој извозних активности, посебно према тржишту Европске уније. Ови чиниоци се прате индикаторима као што је удео органског земљишта у укупној коришћеној пољопривредној површини, ауторски синтетички индикатор Органски интензитет (OI), који мери удео произвођача у односу на број становника, и динамика ланца вредности (од сировина до готових производа).

Појединачни чиниоци у овој области обухватају финансијске и административне препреке (дуг период конверзије, трошкови сертификације, ограничена саветодавна подршка), мотивационе факторе пољопривредника (виша цена производа, очување плодности земљишта и здравља) и регулаторни оквир (европска регулатива 2018/848 и национална законодавства о органској производњи).

Операционализација предмета истраживања постиже се кроз емпиријску анализу која повезује наведене чиниоце са мерљивим исходима у посматраном периоду (2019–2024. година), коришћењем компаративног приступа између Србије и суседних земаља, секундарних података из међународних извора и примарних података прикупљених анкетним истраживањима. Овај приступ омогућава превођење теоријских концепата у конкретне, мерљиве категорије и обезбеђује упоредивост резултата у оквиру дефинисаних временских, просторних и дисциплинарних граница истраживања.

Временско одређење предмета истраживања

Временски период на који се односи истраживање обухвата петогодишњи период од 2019. до 2024. године. Јединице посматрања су Србија и државе у окружењу.

Просторно одређење предмета истраживања

Истраживање су обухваћене следеће државе: Србија, Хрватска, Мађарска, Румунија, Бугарска, Северна Македонија, Албанија, Црна Гора и Босна и Херцеговина. У складу са тим, просторно одређење предмета су Србија и државе Западног Балкана, централне (Мађарска) и југоисточне Европе које се граниче са Србијом.

Дисциплинарно одређење предмета истраживања

Дисертација је конципирана тако да повеже теоријске поставке са практичним изазовима, ослањајући се на интердисциплинарни приступ који обухвата економију, екологију, енергетику, агрономију и јавне политике.

2. Циљеви истраживања

Научни циљ истраживања

Научни циљ истраживања је да се утврде кључни фактори зелене економије који имају највећи утицај на зелени раст у Србији и земљама у окружењу, са посебним фокусом на зелену енергетику и органску пољопривреду. Ово укључује идентификацију потенцијала и препрека за остваривање зеленог раста кроз анализу индикатора у периоду 2019–2024. године, применом компаративне анализе, мониторинга и анкетних метода. Истраживање доприноси ширењу домена одлучивања у оквиру зеленог раста, нудећи интердисциплинарни оквир који повезује економију, заштиту животне средине и технолошке иновације. Резултати могу послужити као основа за креирање нових приступа проблему економског развоја уз поштовање принципа зеленог раста.

Друштвени циљ истраживања

Друштвени циљ истраживања је да се пружи основа за нове стратегије савременог зеленог раста Србије, са посебним освртом на стратешке циљеве евроинтеграционих процеса и европских стратегија као што су Европски зелени договор и Зелена агенда за Западни Балкан. Циљ је да се изнедре нови увиди у концептима зеленог раста, који су специфично оријентисани потенцијалима Србије и могу допринети обезбеђивању солидног развојног пута и спречавању даљег урушавања природних ресурса на економски и друштвено прихватљив начин. Ово укључује приоритизацију интервенција и стратегија у оквиру зеленог развоја, утврђивање у којој мери су постојеће стратегије оправдане и пружање конкретних препорука за грађане, пољопривреднике и доносиоце одлука.

3. Основне хипотезе од којих се полази у истраживању

Главна (општа) хипотеза: H0: Кључни елементи зелене економије позитивно утичу на ниво економског раста у Србији и земљама окружења, изражен кроз БДП по глави становника.

Посебне хипотезе:

Опште хипотезе:

H1: Развој зелене енергетике позитивно утиче на економски раст у Србији и земљама окружења.

H2: Повећање обима органске пољопривредне производње позитивно утиче на економски раст у Србији и земљама окружења.

H3: Институционална подршка и политика подстицаја значајно утичу на ефикасност и ефективност зеленог раста.

Посебне хипотезе:

H1a: Пораст удела обновљивих извора енергије у укупној финалној потрошњи енергије позитивно корелира са растом БДП-а у Србији и земљама окружења.

H1b: Повећање удела обновљивих извора енергије у производњи електричне енергије повезано је са смањењем емисије CO₂ по јединици БДП-а у Србији и земљама окружења у периоду од 2019. до 2024. године.

H2a: Повећање површина под органском производњом у Србији и земљама у окружењу повезано је са растом извоза органских пољопривредних производа ка земљама Европске уније.

H2b: Раст броја сертифицираних органских произвођача позитивно утиче на конкурентност пољопривредног сектора.

H2c: Постоји статистички значајна разлика у развијености органске пољопривреде између земаља чланица Европске уније и земаља које нису чланице ЕУ.

H3a: Ниво информисаности о безбедности, доступност финансијских подстицаја и став грађана према нуклеарној енергији утичу на спремност домаћинстава да примењују зелене енергетске технологије.

H3b: Недовољна информисаност, слаб ниво едукације и дуготрајни поступци сертификације који изазивају финансијске трошкове представљају значајне препреке за укључивање пољопривредника у органску производњу у Србији и земљама окружења.

4. Методе које се у истраживању примењују

Истраживање је примењеног, дескриптивно-аналитичког карактера, са комбиновањем квалитативних и квантитативних метода. Коришћени су секундарни подаци из релевантних извора (IRENA, Eurostat, FiBL & IFOAM, IEA, World Bank, EDGAR) и примарно анкетно истраживање (N=217 грађана за ставове о зеленој енергетици и нуклеарној/SMR технологији; N=54 пољопривредника за препреке и мотивацију у органској производњи).

Примењени методи:

- Компаративна анализа (по земљама и групама EU/не-EU),

- Индикаторски приступ (ауторски синтетички индикатори ZEU – Зелени енергетски учинок и OI – Органски интензитет),
- Статистичка обрада (временске серије, CAGR, корелациона анализа),
- Анкетни упитници (Likert скале, стратификовани узорци),
- Мониторинг трендова у периоду 2019–2024.

Обрада података вршена је у Excel-у и SPSS-у, са пилотирањем упитника и провером поузданости (Cronbach $\alpha > 0.79$).

5. Очекивани резултати и научни допринос

Очекивани резултати истраживања усмерени су ка свеобухватној евалуацији улоге зелене енергетике и органске пољопривреде у подстицању зеленог раста у Србији и земљама у окружењу. Очекује се да ће анализа индикатора у периоду 2019–2024. године, уз примену компаративног приступа и ауторских синтетичких индикатора, омогућити идентификацију кључних фактора који позитивно утичу на економски раст, енергетску ефикасност, смањење емисија CO₂ и конкурентност пољопривредног сектора. Посебно се очекује да ће резултати указати на потенцијале и ограничења транзиције ка обновљивим изворима енергије, укључујући разматрање нуклеарне енергије (посебно SMR технологије) као транзиционог решења, као и на могућности развоја органске пољопривреде кроз јачање ланца вредности и извозних капацитета.

Научни допринос спроведеног истраживања састоји се у томе да би резултати истраживања требали да пруже одговоре на питања везана за утврђивање степена утицаја пракси зелене економије на целокупни економски раст, са посебним освртом на енергетски и пољопривредни сектор. Очекује се да ће истраживање допринети интердисциплинарном разумевању зеленог раста у контексту транзиционих економија региона, кроз увођење ауторских синтетичких индикатора (ZEU и OI) који омогућавају прецизније мерење и компарацију. Резултати би требали да пруже основу за идентификацију институционалних и перцептивних баријера, као и за формулисање препорука за политике које балансирају економски напредак са еколошком одрживошћу, посебно у контексту европских интеграција и усаглашавања са Европским зеленим договором и Зеленом агендом за Западни Балкан. Поред тога, допринос се огледа у допуни недостајућег фонда знања на ову тему, као и у томе да би се истраживање могло реплицирати и упоређивати и друге државе или регије.

Ови очекивани исходи омогућиће примену налаза у побољшању политика и пракси одрживог развоја, доприносећи академској дебати о зеленом расту и пружајући корисне увиде за доносиоце одлука у Србији и региону.

6. Сажет опис садржаја (структуре по поглављима)

Докторска дисертација структурирана је у седам главних поглавља, са циљем да се систематски повеже теоријски оквир са емпиријском анализом и практичним препорукама.

Поглавље 1. Увод Уводно поглавље поставља контекст истраживања, истичући актуелност и значај теме зеленог раста у условима убрзаних климатских промена, енергетске кризе и глобалних изазова одрживости. Објашњава се етимолошка и концептуална повезаност економије и екологије, наглашавају се регионални изазови Србије и суседних земаља, а дефинише се и основни проблем истраживања – како зелена енергетика и органска пољопривреда могу допринети економском расту уз очување ресурса.

Поглавље 2. Хипотетичко-методолошки оквир истраживања Ово поглавље детаљно одређује предмет, циљеве и значај истраживања, формулише главну, опште и посебне хипотезе, описује изворе података, методе прикупљања и обраде (секундарни подаци из IRENA, Eurostat, FiBL & IFOAM, IEA, World Bank, EDGAR, те примарна анкетна истраживања), као и структуру рада. Посебан осврт дат је на операционализацију и методолошку оправданост интердисциплинарног приступа.

Поглавље 3. Теоријски оквир и преглед литературе Поглавље пружа свеобухватан преглед кључних концепата зеленог раста и зелене економије, са фокусом на енергетску транзицију (обновљиви извори, нуклеарна енергија, емисије CO₂), органску и биодинамичку пољопривреду, као и институционални и политички оквир (Европски зелени договор, Зелена агенда за Западни Балкан). Анализирају се домаћи и међународни извори, идентификују празнине у литератури и оправдава се потреба за компаративним приступом у региону.

Поглавље 4. Зелена енергетика у функцији економског раста Централно емпиријско поглавље посвећено првом стубу зеленог раста. Анализира се енергетски микс посматраних земаља, трендови у капацитетима обновљивих извора енергије (хидро, ветар, солар, биоенергија), енергетска зависност, емисије CO₂ и енергетска продуктивност. Уводи се ауторски синтетички индикатор Зелени енергетски учинок (ZEU). Посебна пажња посвећена је нуклеарној енергији и SMR технологији као транзиционом решењу, институционалном оквиру (EU директиве, националне стратегије) и компаративној анализи са импликацијама за економски раст.

Поглавље 5. Органска пољопривреда у функцији зеленог раста Друго централно емпиријско поглавље фокусирано на други стуб зеленог раста. Прегледа се законодавни оквир (EU регулатива 2018/848 и национални прописи), анализирају трендови површина под органском производњом, броја произвођача, прерађивача, увозника и извозника. Уводи се ауторски синтетички индикатор Органски интензитет (OI). Презентују се резултати анкете пољопривредника, са фокусом на баријере и мотивацију, те се упоређују EU и не-EU земље.

Поглавље 6. Емпиријски део – синтеза и тестирање хипотеза Кључно интегративно поглавље у коме се синтетишу налази из претходних емпиријских поглавља. Презентују се резултати анкета грађана и пољопривредника, врши се корелациона анализа и обрада

синтетичких индикатора (ZEU и OI). Систематски се тестирају главна, опште и посебне хипотезе, са закључцима о потврђивању или делимичном потврђивању сваке од њих.

Поглавље 7. Закључак Завршно поглавље сумира потврду хипотеза, истиче научни и практични допринос истраживања, формулише препоруке за политике (убрзање транзиције ка ОИЕ и SMR, јачање органског сектора, институционалне реформе), разматра ограничења истраживања и предлаже будуће правце истраживања. Завршава се финалном рефлексијом о значају зеленог раста за одрживи развој Србије и региона.

Дисертација је допуњена прилозима (упитници, списак табела, графикона и слика), литературом и биографијом кандидата.

7. Литература

Azarpour, A., Suhaimi, S., Zahedi, G., & Bahadori, A. (2013). A review on the drawbacks of renewable energy as a promising energy source of the future. *Arabian Journal for Science and Engineering*, 38(2), 317–328. <https://doi.org/10.1007/s13369-012-0436-6>

Bhattacharya, M., Paramati, S. R., Ozturk, I., & Bhattacharya, S. (2016). The effect of renewable energy consumption on economic growth: Evidence from top 38 countries. *Applied Energy*, 162, 733–741. <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2015.10.104>

Biodynamic Federation Demeter International. (2024). *Demeter biodynamic certification booklet*. https://demeter.net/wp-content/uploads/2024/05/EN_Booklet_500.pdf

Biodynamic Federation Demeter International. (2025). *Demeter international standards*. <https://www.demeter.net/standards/>

Bulgarian Ministry of Energy. (2024). *National Energy Strategy of the Republic of Bulgaria until 2035*. Sofia: Ministry of Energy.

EDGAR. (2024). *Emissions Database for Global Atmospheric Research*. European Commission, Joint Research Centre. <https://edgar.jrc.ec.europa.eu>

EDGAR. (2025). *Emissions Database for Global Atmospheric Research (EDGAR) – CO2 time series 1990–2024*. European Commission, Joint Research Centre. https://edgar.jrc.ec.europa.eu/dataset_ghg2024

Eiser, J.R. i van der Pligt, J. (1979) 'Beliefs and values in the nuclear debate', *Journal of Applied Social Psychology*, 9(6), str. 524–536. Dostupno na: <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1979.tb00813.x>

Elektroprivreda HZ HB. (n.d.). *Čapljina – reverzibilna hidroelektrana*. <https://ephzhb.ba/resursi-detaljno/che-capljina/>

Elektroprivreda Srbije. (n.d.). *RHE Bajina Bašta*. Retrieved September 11, 2025, from <https://www.eps.rs/lat/dlhe/Stranice/RHE-Bajina-Basta.aspx>

Energy Community Secretariat. (2025). *Annual Implementation Report 2024*. Vienna: Energy Community.

European Commission. (n.d.). *Legislation for the organics sector*. Directorate-General for Agriculture and Rural Development. Retrieved November 15, 2025, from https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/legislation_en

European Commission. (2018). *Regulation (EU) 2018/848 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on organic production and labelling of organic products* (OJ L 150, 14.6.2018). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018R0848>

European Commission. (2019). *The European Green Deal* (COM/2019/640 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>

European Commission. (2020). *A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system* (COM/2020/381 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0381>

European Commission. (2020). *Green Agenda for the Western Balkans*. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/green-agenda-western-balkans_en

European Commission. (2021). *Fit for 55: Delivering the EU's 2030 Climate Target on the Way to Climate Neutrality* (COM(2021) 550 final). Brussels.

European Commission. (2022). *REPowerEU Plan* (COM(2022) 221 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0221>

European Commission. (2023). *Directive (EU) 2023/2413 on the promotion of renewable energy sources*. Official Journal of the European Union.

European Commission. (2025a). *State of the Energy Union Report 2025*. Brussels.

European Commission. (2025b). *Fit for 55 Progress Report 2025*. Brussels.

European Commission. (2025c). *Serbia Report 2025* (Commission Staff Working Document). https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/6e68ce26-b95b-48e1-921a-c60c12da8f00_en?filename=serbia-report-2025.pdf

European Environment Agency (EEA). (2024). *Air pollution and health in Europe – Key facts 2024* (EEA Report No 12/2024). <https://www.eea.europa.eu/publications/air-pollution-and-health>

European Environment Agency (EEA). (2025). *Europe's environment and climate: State and outlook 2025* (Report No. TH-01-25-025-EN-N). <https://www.eea.europa.eu/publications/europes-environment-and-climate>

European Union. (2018). *Directive (EU) 2018/2001 on the promotion of the use of energy from renewable sources*. Official Journal of the European Union.

FAO. (2024). *World of Organic Agriculture – Trade and Exports*. Rome: Food and Agriculture Organization.

FAO. (2025). *The State of Food and Agriculture 2025 – Organic agriculture and sustainable food systems*. Rome: FAO. <https://www.fao.org/publications/sofa/2025/en/>

FiBL & IFOAM – Organics International. (2024). *The World of Organic Agriculture 2024*. Frick: Research Institute of Organic Agriculture.

FiBL & IFOAM – Organics International. (2025). *The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2025*. Research Institute of Organic Agriculture FiBL & IFOAM. <https://www.fibl.org/en/shop-en/1797-world-of-organic-agriculture>

Gangatharan, R. (2013). Organic and Biodynamic Agriculture: A Review in Relation to Sustainability. *International Journal of Plant and Soil Science*. <https://doi.org/10.9734/IJPSS/2013/4493>

Gen4 Energy. (2025). *Gen4 Energy SMR technology overview and cost estimates*. <https://www.gen4energy.com>

Golusin, M., Munitlak Ivanovic, O., Bagaric, I., & Vranjes, S. (2010). Exploitation of geothermal energy as a priority of sustainable energetic development in Serbia. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 14(2), 868–871. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2009.10.010>

Guvernul României. (2009). *Legea nr. 38/2009 privind producția ecologică* (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 129/2009). <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/106789>

Hanisch, C. (1998). The pros and cons of carbon dioxide dumping. *Environmental Science & Technology*, 32(1), 20A–24A. <https://doi.org/10.1021/es983310e>

Hungarian Ministry of Innovation and Technology. (2024). *National Energy Strategy 2030 with Outlook to 2050*. Budapest.

International Atomic Energy Agency (IAEA). (2025). *Advances in Small Modular Reactor Technology Developments 2024 Edition*. IAEA. https://aris.iaea.org/Publications/SMR_book_2024.pdf

International Atomic Energy Agency (IAEA). (2025a). *Power Reactor Information System (PRIS) – Operational & under construction reactors*. <https://pris.iaea.org>

International Energy Agency. (n.d.). Carbon capture utilisation and storage. IEA. Retrieved November 14, 2025, from <https://www.iea.org/energy-system/carbon-capture-utilisation-and-storage>

International Energy Agency. (2022a). Nuclear power and secure energy transitions. IEA.
<https://www.iea.org/reports/nuclear-power-and-secure-energy-transitions>

International Energy Agency (IEA). (2022). *Energy statistics data browser*.
<https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/energy-statistics-data-browser>

International Energy Agency (IEA). (2023). *Europe – Countries & Regions*.
<https://www.iea.org/regions/europe>

International Energy Agency (IEA). (2024). *Energy in the Western Balkans: The Path to Reform*.
Paris: International Energy Agency.

International Energy Agency (IEA). (2025). *World Energy Balances 2025*. IEA.
<https://www.iea.org/data-and-statistics/data-product/world-energy-balances>

International Energy Agency (IEA). (2025a). *World Energy Outlook 2025*. IEA.
<https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2025>

International Renewable Energy Agency (IRENA). (2023). *Renewable Energy Roadmap: Western Balkans*. Abu Dhabi: International Renewable Energy Agency.

International Renewable Energy Agency (IRENA). (2024). *Renewable Energy and Jobs: Annual Review 2024*. Abu Dhabi: International Renewable Energy Agency.

International Renewable Energy Agency (IRENA). (2025). *Renewable capacity statistics 2025*. IRENA. <https://www.irena.org/publications/2025/Mar/Renewable-Capacity-Statistics-2025>

International Renewable Energy Agency (IRENA). (2025). *Renewable energy statistics 2025*.
https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2025/Jul/IRENA_DAT_RE_Statistics_2025.pdf

Jacobs, M. (2013). Green growth. In R. Falkner (Ed.), *The Handbook of Global Climate and Environment Policy* (Chapter 12). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118326213.ch12>

- Janković, M., Jović Bogdanović, A., Gajdobranski, A., & Miljković, L. (2022). Organska poljoprivreda i klimatske promene. *Ecologica*, 29(106), 193–200.
<https://doi.org/10.18485/ecologica.2022.29.106.8>
- Jovanović, L., & Stojkov Pavlović, A. (2025). Organic Agriculture Development in Serbia and Surrounding Countries. In L. Jovanović, B. Kuzman, S. Balaban, & M. Brkljač (Eds.), *Technogenesis, Green Economy and Sustainable Development* (Vol. 3, pp. 45–60). ISBN 978-86-89061-22-2. ISSN 2787-2513.
- Kádár, P. (2014). Pros and cons of the renewable energy application. *Acta Polytechnica Hungarica*, 11(4), 211–224.
- Kaljević Zimonja, I., Petrović, N., & Vukadinović, J. (2012). Organska proizvodnja u Evropskoj uniji i Srbiji. *Strani pravni život*, (1), 228–238.
- Király, G., Rizzo, G., & Tóth, J. (2022). Transition to Organic Farming: A Case from Hungary. *Agronomy*, 12(10), 2435. <https://doi.org/10.3390/agronomy12102435>
- Kuvendi i Shqipërisë. (2016). *Ligji Nr. 106/2016 për prodhimin organik* [Zakon br. 106/2016 o organskoj proizvodnji] ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Shqipërisë", br. 106/2016).
- Kuzman, B., Petković, B., Denić, N., Petković, D., Ćirković, B., Stojanović, J., & Milić, M. (2021). Estimation of optimal fertilizers for optimal crop yield by adaptive neuro fuzzy logic. *Rhizosphere*, 18, Article 100358.
- Lazić, B., & Šeremešić, S. (2010). Organska poljoprivreda – danas i sutra. *Savremena poljoprivreda*, 59(5), 516–522.
- Madaki, M. Y., Peter, M., Ullah, A., et al. (2025). Towards organic agriculture in emerging economies: an empirical analysis of albanian farmers' certification intentions drivers. *Organic Agriculture*, 15, 779–797. <https://doi.org/10.1007/s13165-025-00528-2>
- Maamar Sebri, & Ousama Ben-Salha. (2014). On the causal dynamics between economic growth, renewable energy consumption, CO2 emissions and trade openness: Fresh evidence

from BRICS countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 39, 14–23.
<https://doi.org/10.1016/j.rser.2014.07.033>

Ministerstvo energije Rumunije. (2024, January 31). *Stadiul proiectului Tarnița-Lăpuștești* [Stanje projekta Tarnița-Lăpuștești]. <https://energie.gov.ro/stadiul-proiectului-tarnita-lapustesti/>

Ministarstvo rudarstva i energetike Republike Srbije. (2023). *Energy Development Strategy of the Republic of Serbia until 2040 with Projections until 2050*. Beograd.

Ministarstvo rudarstva i energetike Republike Srbije. (2024). *Nacionalni integrisani energetski i klimatski plan Republike Srbije – prečišćen tekst*. Beograd.
https://www.mre.gov.rs/extfile/sr/1138/INEKP_prechiscen_tekst_1.8.24.pdf

Ministarstvo rudarstva i energetike Republike Srbije. (2025). *Energetska strategija Republike Srbije do 2040. sa projekcijama do 2050. – radna verzija*. Beograd.

Mollison, B. (1988). *Permaculture: A designer's manual*. Tagari Publications.

Muller, A., Schader, C., El-Hage Scialabba, N., Brüggemann, J., Isensee, A., Erb, K.-H., ... & Niggli, U. (2017). Strategies for feeding the world more sustainably with organic agriculture. *Nature Communications*, 8(1), 1290. <https://doi.org/10.1038/s41467-017-01410-w>

Nacionalna elektricheska kompaniya. (n.d.). *Electricity generation*. Retrieved September 11, 2025, from <https://www.nek.bg/index.php/en/our-business/electricity-generation>

National Grid. (2023). *What is green energy?* <https://www.nationalgrid.com>

NEA – OECD. (2024). *Small Modular Reactors: Challenges and Opportunities*. Nuclear Energy Agency, Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd-neo.org/jcms/pl_66952

OECD. (2017). *Green growth indicators 2017*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://doi.org/10.1787/9789264268586-en>

Paks NPP. (2025). *Paks II project status report*. Hungarian Atomic Energy Authority.

Rhodes, C. J. (2017). The imperative for regenerative agriculture. *Science Progress*, 100(1), 80–129.

Rolls-Royce. (n.d.). Advanced modular reactors. Retrieved December 15, 2025, from <https://www.rolls-royce.com/innovation/advanced-nuclear-technologies/advanced-modular-reactors.aspx>

Rolls-Royce SMR. (2025). *Rolls-Royce SMR technical and economic overview*. <https://www.rolls-royce-smr.com>

Santoni, M., Ferretti, L., Migliorini, P., et al. (2022). A review of scientific research on biodynamic agriculture. *Organic Agriculture*, 12, 373–396. <https://doi.org/10.1007/s13165-022-00394-2>

Schneider, M., & Froggatt, A. (2023). *World Nuclear Industry Status Report 2023*. Paris.

Siménfalvi, Z., Gál, A., & Tóth, P. (2017). *A szélerőműparkok elhelyezkedésének hatása a szélerőműparkok termelési hatékonyságára [Uticaj lokacije vetroelektrana na proizvodnu efikasnost vetroparkova]*. Szegedi Tudományegyetem. https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/9723/1/legkorSZP_u.pdf

Societatea Nationala Nuclearelectrica SA. (2025). *Productie*. Retrieved September 10, 2025, from <https://nuclearelectrica.ro/cne/exploatare/productie/>

Statistički ured Crne Gore. MONTESTAT. (2024). *Statistički godišnjak 2024 / Statistical Yearbook 2024*. <https://monstat.org/uploads/files/publikacije/godisnjak2024/2.pdf>

Stojkov Pavlović, A., Jovanović, L., & Kuzman, B. (2024). ORGANIC AGRICULTURE PERSPECTIVES IN DEPENDENCE OF SOIL TYPE: COMPARATIVE ANALYSES OF SERBIA, MONTENEGRO, BULGARIA AND CROATIA. *Economic of Agriculture*, 71(3), 775–785. <https://doi.org/10.59267/ekoPolj2403775S>

Strukovno udruženje sektora bezbednosti (S.U.S.B.). (2021, April 16). *Stavovi javnog mnjenja o nuklearnoj energiji u Republici Srbiji*. <https://www.sektorbezbednosti.com/stavovi-javnog-mnjenja-o-nuklearnoj-energiji-u-republici-srbiji/>

Šeremešić, S., Dolijanović, Ž., Tomaš Simin, M., Milašinović Šeremešić, M., Vojnov, B., Brankov, T., & Rajković, M. (2024). Articulating Organic Agriculture and Sustainable Development Goals: Serbia Case Study. *Sustainability*, 16(5), 1842. <https://doi.org/10.3390/su16051842>

TWI. (2022). *Green energy definition*. <https://www.twi-global.com>

U.S. Department of Energy. (2025). *Small Modular Reactors: Safety and deployment advantages*. Office of Nuclear Energy. <https://www.energy.gov/ne/small-modular-reactors>

UNEP. (2011). *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*. Nairobi: United Nations Environment Programme.

Vetropark Kovačica. (n.d.). *Vetropark Kovačica*. Retrieved September 12, 2025, from <https://www.vpkovacica.rs/vetropark-kovacica/>

Weinberg, A. M. (1981). The future of nuclear energy. *Physics Today*, 34(3), 48–57. <https://doi.org/10.1063/1.2914469>

Willer, H., Schlatter, B., Trávníček, J., Kemper, L., & Lernoud, J. (Eds.). (2021). *The world of organic agriculture: Statistics and emerging trends 2021*. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) & IFOAM – Organics International. <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1150-organic-world-2021.pdf>

Willer, H., Trávníček, J., & Schlatter, B. (Eds.). (2025). *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2025*. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn.

WindEurope. (2025). *Wind energy in Europe: 2024 Statistics and the outlook for 2025-2030*. https://proceedings.windeurope.org/biplatform/rails/active_storage/blobs/redirect/eyJfcmFpbHM

[iOmsibWVzc2FnZSI6IkJBaHBBc2dHIwiZXhwIjpudWxsLClwdXIiOiJibG9iX2lkIn19--17b7366b0983cfe79195166ef9922380020f10c4/WindEurope-European-Stats-2024.pdf](https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2024&locations=RS-HR-HU-RO-BG-MK-AL-ME-BA-EU&start=2019)

World Bank. (n.d.). *GDP per capita (current US\$) - Serbia, Croatia, Hungary, Romania, Bulgaria, North Macedonia, Albania, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, European Union*. World Development Indicators.

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2024&locations=RS-HR-HU-RO-BG-MK-AL-ME-BA-EU&start=2019>

World Bank. (2019). *Population, total (SP.POP.TOTL)* [Data set]. The World Bank. https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2019&most_recent_year_desc=true&start=2018

World Bank. (2024). *World Development Indicators: CO₂ emissions data*. Washington, DC: World Bank.

World Bank. (2024a). *Population, total (SP.POP.TOTL)* [Data set]. The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>

World Bank. (2024b). *The hidden cost of air pollution: Health and economic impacts in Serbia and the Western Balkans* (Report No. AUS0002891). World Bank Group. <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/hidden-cost-air-pollution>

World Bank. (2025). *World Development Indicators – CO₂ emissions (kg per 2015 PPP \$ of GDP) and GDP (constant 2015 US\$)*. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

World Health Organization (WHO). (2025). *Health risks of air pollution in Europe – HRAPIE project update 2024*. WHO Regional Office for Europe. <https://www.who.int/europe/publications/i/item/WHO-EURO-2025-8123-47879-72083>

World Nuclear Association. (2025). *Nuclear power in the world today*. <https://world-nuclear.org/information-library/current-and-future-generation/nuclear-power-in-the-world-today.aspx>

8. Закључак

На основу свеобухватне анализе, Комисија констатује да је докторска дисертација кандидата Александре Стојков Павловић под називом „Зелени раст у функцији економског развоја: зелена енергетика и органска пољопривреда у Србији и земљама у окружењу“, израђена у потпуности у складу са одобреном пријавом, да представља оригиналан и самосталан научни рад и да су се стекли услови за њену јавну одбрану. Предложена тема у теоријском и емпиријском погледу даје оригиналан научни допринос кроз јасно идентификовање утицаја елемената зеленог раста који се уочавају, препознају и вреднују као фактори који директно или индиректно утичу на целокупни економски раст, доприноси бољем разумевању значаја њиховог утицаја и детаљно образлаже импликације истих на зелени раст у Србији и земљама у окружењу. Узимајући у обзир изузетну актуелност теме, која је оригинално конципирана и методолошки адекватно и систематски обрађена, Комисија

ПРЕДЛАЖЕ

Већу за постдипломске студије Алфа БК Универзитета, да усвоји извештај Комисије и одобри одбрану докторске дисертације кандидата Александре Стојков Павловић.

Чланови комисије:

Проф. др Ладин Гостимировић – председник Комисије

Ладин Гостимировић
ванредни професор Алфа БК Универзитета, Београд

Проф. др Лариса Јовановић – ментор

Л. Јовановић
редовна професорка у пензији, професор емеритус Алфа БК Универзитета, Београд

Проф. др Борис Кузман – члан Комисије

Борис Кузман
научни саветник Института економских наука, Београд и редовни професор Универзитета
Едуколс, Сремска Каменица

8. Закључак

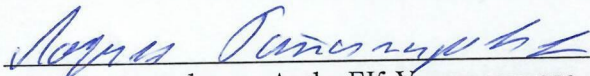
На основу свеобухватне анализе, Комисија констатује да је докторска дисертација кандидата Александре Стојков Павловић под називом „Зелени раст у функцији економског развоја: зелена енергетика и органска пољопривреда у Србији и земљама у окружењу“, израђена у потпуности у складу са одобреном пријавом, да представља оригиналан и самосталан научни рад и да су се стекли услови за њену јавну одбрану. Предложена тема у теоријском и емпиријском погледу даје оригиналан научни допринос кроз јасно идентификовање утицаја елемената зеленог раста који се уочавају, препознају и вреднују као фактори који директно или индиректно утичу на целокупни економски раст, доприноси бољем разумевању значаја њиховог утицаја и детаљно образлаже импликације истих на зелени раст у Србији и земљама у окружењу. Узимајући у обзир изузетну актуелност теме, која је оригинално конципирана и методолошки адекватно и систематски обрађена, Комисија

ПРЕДЛАЖЕ

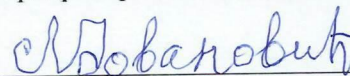
Већу за постдипломске студије Алфа БК Универзитета, да усвоји извештај Комисије и одобри одбрану докторске дисертације кандидата Александре Стојков Павловић.

Чланови комисије:

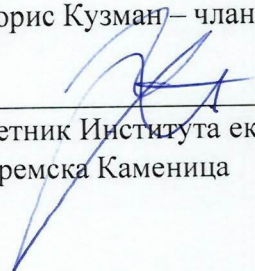
Проф. др Ладин Гостимировић – председник Комисије

ванредни професор Алфа БК Универзитета, Београд

Проф. др Лариса Јовановић – ментор

редовна професорка у пензији, професор емеритус Алфа БК Универзитета, Београд

Проф. др Борис Кузман – члан Комисије

научни саветник Института економских наука, Београд и редовни професор Универзитета
Едуконс, Сремска Каменица